

EXPERIÈNCIA SOBRE L'EXPOSICIÓ: DE LA REALITAT A LA SUBJECTIVITAT. ELS FONS FOTOGRÀFICS DE LES CASES ROSSELL I ARENY-PLANDOLIT (1840-1940)

*Isidre Escorihuela i Magrinyà
Arxiu Històric Nacional d'Andorra*

La idea inicial de l'exposició era mostrar al públic l'evolució i la història dels principals processos fotogràfics a partir dels fons de la casa Rossell, i alhora poder reflexionar sobre la realitat i la subjectivitat de la fotografia jugant amb els dos fons exposats: casa Rossell (1840-1920) i Areny-Plandolit (1920-1940). Principalment la subjectivitat del fons de la casa Areny-Plandolit, jugant amb 40 imatges (de la mateixa casa) realitzades per tres fotògrafs.

Andorra és un país petit enclavat al mig de grans muntanyes, on els processos fotogràfics (com moltes altres coses) havien d'arribar per influències dels països veïns. Com van arribar, no ho sabem, però sí que tenim constància que algun agosarat de l'època va anar a països veïns a buscar la imatge de moda, el daguerreotip.

El primer àmbit de l'exposició portava per títol *Del daguerreotip al negatiu plàstic, processos per aprendre la realitat*. Consistia a fer una reflexió sobre la gran evolució i revolució que va patir i ha patit la fotografia fins a l'arribada del negatiu plàstic.

Es convidava l'espectador a pensar sobre el perquè i el com va evolucionar la fotografia; els primers processos fotogràfics, els diferents tipus de retrats, modalitats (*carte de visite*, *targete gabinet*) i a quin segment de la societat anaven destinats; el boom dels estudis fotogràfics del XIX i la popularització de la fotografia arran del naixement de les primeres marques comercials i la seva difusió.

Es feia també una reflexió sobre la realitat de la fotografia, la base més científica i artística d'aquells fotògrafs pioners sense oblidar mai el rerefons (o no tan rerefons) de la qüestió merament econòmica, discussions per les patents entre països i la paternitat d'alguns processos.

S'intentava fer pensar la gent sobre la facilitat que suposa actualment prémer un botó d'una instamàtic o d'una digital i la complexitat que va tenir desenvolupar els primers processos fotogràfics. També es va intentar sensibilitzar la gent sobre l'art de la fotografia a partir d'aquests primers fotògrafs. El fotògraf com a artista, tècnic, teòric i artesà de la imatge captava aquella primera realitat que tenia al seu voltant o al seu davant amb el retrat d'estudi.

En aquest primer àmbit, vàrem intentar crear un espai més intimista on l'espectador pogués tenir una complicitat i unes referències més properes amb aquests primers processos.

També hi havia obra de creació (retrats, paisatges i escenes costumistes) pròpia d'un fotògraf de la casa Rossell d'Ordino (Joaquim de Riba Camarlot 1856-1925); possiblement el primer fotògraf d'Andorra, per algunes cartes manuscrites per ell mateix.

El segon àmbit trencava totalment amb l'ambient del primer. Hi vàrem fer una selecció de 40 imatges sobre un fons de 4.000 negatius, datades entre 1920 i 1940.

En aquest àmbit vàrem creure oportú realitzar un muntatge més conceptual, creant un espai rodó folrat de blanc, molt asèptic i minimalista on les imatges estaven muntades amb un suport metàl·lic i encapsulades amb metacrilats per donar la sensació que estaven flotant i perquè no hi hagués res que pogués molestar l'espectador a l'hora de mirar-les. L'espai era rodó perquè l'espectador formés part de tota la instal·lació, pogués mirar les imatges individualment i totes d'un cop d'ull des de l'espai central de la instal·lació.

El concepte bàsic de la instal·lació era un joc sobre la realitat i la subjectivitat de les imatges triades. El fons Areny-Plandolit està compost per imatges de la mateixa família de tres

fotògrafs diferents i tots tres tenien una visió diferent de la realitat que els envoltava; era la seva subjectivitat a l'hora de captar les imatges el que ens va fer crear aquesta instal·lació. També vàrem intentar fer veure a la gent la importància de la fotografia com a document històric a part del seu valor d'imatge fotogràfica.

Les finalitats de tota aquesta instal·lació eren diverses; fer participar l'espectador de tota la instal·lació fent que ell en formés part, la instal·lació era com un envelat de circ on ell havia d'entrar per poder observar les imatges; que la gent fes la reflexió de la subjectivitat i de la realitat de les imatges; dins d'un mateix entorn i societat es pot captar realitats diferents segons qui les miri i qui les capti. A l'espai central de l'envelat hi havia uns diaris de l'època de les imatges, els diaris eren de Catalunya, França i Andorra. La idea era fer veure a la gent com era la realitat dels països veïns i del nostre en el mateix moment que aquests fotògrafs captaven la seva pròpia realitat, tot és un joc de subjectivitats de la nostra pròpia realitat.

Un aspecte que crec molt important: a Andorra, com que és un país petit, normalment quan es fan exposicions de fotografia històrica el discurs no va més enllà de mostrar unes imatges penjades a les parets d'una sala on la gent sol anar a intentar identificar coneguts (amics, familiars, etc.) i a comprovar com ha canviat un paisatge. Generalment aquest tipus de públic sol ser la gent més gran del país. Això ens va fer veure que la fotografia històrica s'allunya de la gent més jove; per intentar apropar-los-hi, vàrem creure necessari fer un discurs durant l'exposició (independentment que les imatges ja tenen un valor històric) i muntar una instal·lació més conceptual on es poguessin sentir més atrets.

Creo que l'experiència ha estat positiva i des de l'Arxiu Històric Nacional d'Andorra hem cregut en aquest projecte per poder apropar la fotografia històrica a la gent més jove. Pensem que fer un discurs de tipus social, d'entorn, econòmic, de realitats, etc. i fer-lo atractiu per al públic jove és una bona eina de futur per apropar els arxius fotogràfics (en aquests cas) cap al jovent.

Per a la realització d'aquesta exposició vàrem comptar amb bastants processos fotogràfics originals, tots del fons de la casa Rossell d'Ordino i també amb tiratges contemporanis realitzats a partir dels negatius originals dels dos fons. En les dues instal·lacions es varen tenir molt en compte totes les pautes de conservació i exposició de materials fotogràfics, i vam tenir algun problema de poca llum en els espais d'algunes de les peces exposades (sobretot per a la gent més gran); en general la gent no està gaire acostumada a mirar exposicions amb una clau de llum baixa.

La durada de l'exposició va ser només d'un mes per problemes de sala, això és una reflexió a tenir en compte per a exposicions d'aquest tipus que comporten una certa dificultat de muntatge i tenen poca durada.

Vàrem tenir una assistència de 756 persones per una població total de 60.000 habitants, cosa que la converteix en la tercera més visitada a la sala d'Exposicions del Govern d'Andorra durant l'any 1999. Les dues anteriors varen tenir una durada mínima de tres mesos. Tot i aquestes xifres estem satisfets del resultat i de la rebuda que va tenir a Andorra.

Paral·lelament a l'exposició es va realitzar un llibre catàleg on, aprofitant els processos que es presentaven, es va fer una petita aproximació a la història i evolució de la fotografia.